

Spis treści

Rozdział 1. Postępowanie w sytuacjach zagrożeń

1. Ostrzeżenie o zagrożeniach i alarmowanie	6
2. Ewakuacja	11
3. Zagrożenia i walka z nimi	18
4. Pożary	23
5. Powodzie	31
6. Ekstremalne warunki pogodowe	36
7. Wypadki i katastrofy komunikacyjne. Niebezpieczne substancje chemiczne	42
8. Zagrożenia terrorystyczne	48
Sprawdź się!	53

Rozdział 2. Bezpieczeństwo państwa

1. Bezpieczny obywatel, bezpieczne państwo	56
2. System obronny Polski	63
3. Cyberbezpieczeństwo	73
Sprawdź się!	78

Rozdział 3. Podstawy pierwszej pomocy

1. Podstawowe wiadomości z zakresu pierwszej pomocy	80
2. Postępowanie na miejscu zdarzenia	87
3. Pomoc osobie nieprzytomnej	93
4. Resuscytacja krążeniowo-oddechowa	102
5. Rany i krwotoki	112
6. Złamania, zwichnięcia i skręcenia	118
7. Oparzenia i odmrożenia	125
8. Zadławienie, zawał serca, udar mózgu, cukrzyca, napad padaczkowy	131
9. Tonicie, porażenie prądem, zatrucie, wstrząs anafilaktyczny, ciało obce w oku, ukąszenie, użądlenie	139
Sprawdź się!	146

Rozdział 4. Kształtowanie postaw obronnych

1. Wstęp do szkolenia strzeleckiego	150
2. Terenoznawstwo	157
Sprawdź się!	165

Temat dodatkowy. Profilaktyka zdrowotna – wybrane zagadnienia	166
--	-----

Ostrzeganie o zagrożeniach i alarmowanie

Na lekcjach edukacji dla bezpieczeństwa dowiesz się m.in., jak należy się zachować w sytuacji zagrożenia, zarówno w czasie wojny, jak i pokoju (np. w razie powodzi lub ataku terrorystycznego). W takich sytuacjach w środkach masowego przekazu (w radiu, telewizji, internecie, poprzez alerty RCB) nadaje się komunikaty ostrzegawcze i sygnały alarmowe, które informują o niebezpieczeństwie.

■ System wykrywania skażeń i alarmowania

W Polsce działa Krajowy System Wykrywania Skażeń i Alarmowania (KSWSiA).

Krajowy System Wykrywania Skażeń i Alarmowania – działający na terenie Polski system, dzięki któremu można szybko wykryć zagrożenie i podjąć odpowiednie działania, np. ostrzec mieszkańców zagrożonego obszaru.

W ramach tego systemu w większości polskich miast zainstalowano **syreny alarmowe objęte centralnym systemem kierowania**. Oznacza to, że z jednego miejsca można ogłosić alarm w całym kraju lub w jego części.

W miastach znajdują się również **syreny systemu lokalnego**. Uruchamia się je na podstawie zaleceń osób decydujących o alarmowaniu na terenie danego województwa lub miasta.

W dużych zakładach pracy oraz w obiektach wykorzystujących niebezpieczne substancje czy niebezpieczne technologie organizuje się **odrębne (zakładowe) systemy ostrzegania i alarmowania**.

WAŻNE!

Każda szkoła w Polsce ma własne urządzenia alarmowe oraz opracowane zasady ogłaszania alarmu i postępowania w razie zagrożenia.

Zadania KSWSiA:

- uzyskiwanie informacji o niebezpieczeństwie dla zdrowia i życia ludzi na określonym terenie,
- określanie rodzaju, miejsca, skali i skutków zagrożeń,
- oznaczanie stref niebezpiecznych,
- ostrzeganie i alarmowanie,
- informowanie ludności o zasadach postępowania w danej sytuacji.

Funkcjonowanie systemu wspierają stacje telewizyjne i radiowe, portale internetowe oraz operatorzy usług telekomunikacyjnych. Operatorzy telefonii komórkowej oferują wiele przydatnych aplikacji związanych m.in. z ostrzeganiami, alarmowaniem, prognozowaniem zjawisk pogodowych, a także z postępowaniem ratowniczym.

i Warto wiedzieć

Do ostrzegania o zagrożeniach wykorzystuje się m.in. telefony komórkowe. Wysyła się na nie SMS-y z **alertem RCB**, czyli komunikatem o niebezpieczeństwie i zalecanym sposobie postępowania.

■ Komunikaty ostrzegawcze

Komunikaty ostrzegawcze ogłasza się wtedy, gdy w ramach systemu wykrywania skażeń i alarmowania uzyskano informacje o zbliżającym się zagrożeniu.

Rodzaje komunikatów ostrzegawczych:

- uprzedzenie o zagrożeniu skażeniami,
- uprzedzenie o zagrożeniu zakażeniami,
- uprzedzenie o klęskach żywiołowych i zagrożeniu środowiska.

Zasady postępowania w razie komunikatu ostrzegawczego

Po usłyszeniu uprzedzenia o zagrożeniu skażeniami:

- natychmiast włącz radio lub telewizor, aby wysłuchać komunikatu o zagrożeniu,
- zastosuj się do instrukcji i wskazówek zawartych w komunikatach ogłaszanych przez media i lokalne służby,
- skontroluj stan posiadanych indywidualnych środków ochrony dróg oddechowych i skóry,
- skontroluj stan zapasów wody, żywności, paszy dla zwierząt i leków,
- sprawdź stan techniczny i szczelność pomieszczeń ochronnych,
- jeżeli udajesz się do pomieszczeń ochronnych, zabierz radioodbiornik.

Po usłyszeniu uprzedzenia o zagrożeniu zakażeniami:

- zastosuj się do instrukcji ogłaszanych przez media i lokalne służby,
- skontroluj stan zapasów wody, żywności, paszy dla zwierząt i leków,
- dbaj o higienę osobistą,
- izoluj od owadów i gryzoni pomieszczenia, w których przebywają ludzie.

Po usłyszeniu uprzedzenia o klęskach żywiołowych i zagrożeniach środowiska:

- zastosuj się do zarządzeń i komunikatów organów administracji publicznej,
- spróbuj nawiązać kontakt z sąsiadami,
- w razie potrzeby wesprzyj działania ratunkowe.

Komunikaty ostrzegawcze

Rodzaj komunikatu	Ogłoszenie komunikatu	Odwołanie komunikatu
Uprzedzenie o zagrożeniu skażeniami	Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: „Uwaga! Uwaga! Osoby znajdujące się na terenie ....., ok. godz. .... min ..... może nastąpić skażenie ..... (rodzaj skażenia) w kierunku ..... (kierunek)”.	Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: „Uwaga! Uwaga! Odwołuję uprzedzenie o zagrożeniu ..... (rodzaj skażenia) dla .....”.
Uprzedzenie o zagrożeniu zakażeniami	Formę i treść komunikatu uprzedzenia o zagrożeniu zakażeniami ustalają organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej.	
Uprzedzenie o klęskach żywiołowych i zagrożeniu środowiska	Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: „Informacja o zagrożeniu i sposobie postępowania mieszkańców ..... (rodzaj zagrożenia, spodziewany czas wystąpienia i wytyczne dla mieszkańców)”.	Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: „Uwaga! Uwaga! Odwołuję uprzedzenie o zagrożeniu ..... (rodzaj klęski) dla .....”.

Wybrane środki alarmowe

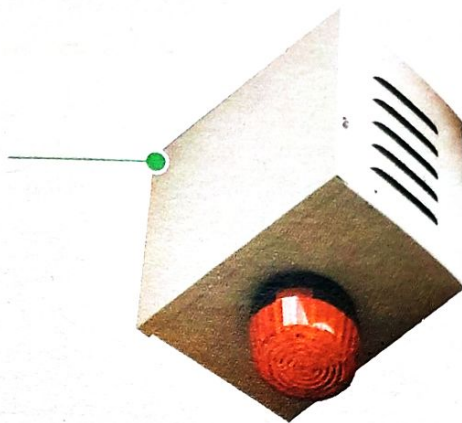
Sygnaty alarmowe przekazuje się za pomocą środków alarmowych. Możemy je podzielić na środki podstawowe i środki zastępcze.

Podstawowe środki alarmowe

- syreny stacjonarne
- syreny przewożne
- syreny ręczne
- megafony
- rozgłośnie radiowe i telewizyjne

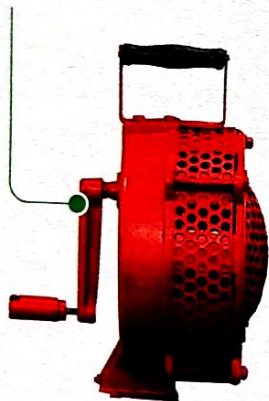
Syrena alarmowa z sygnalizatorem świetlnym

używana głównie w zakładach przemysłowych o dużym hałasie

Syrena ręczna

urządzenie przenośne emitujące głośne dźwięki na niewielkie odległości

Alarm wewnętrzny tzw. dzwonek

Megafon ręczny

najczęściej wykorzystywany przez służby porządkowe lub ratownicze

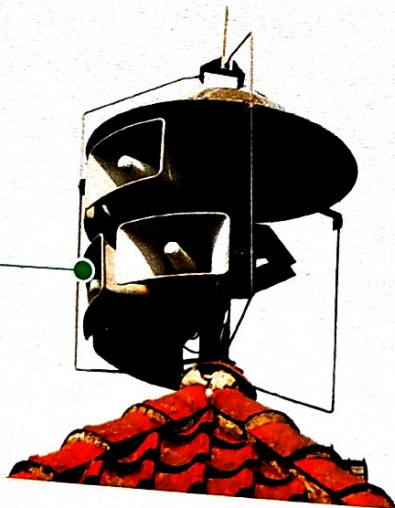

Megafon

służący do nadawania sygnałów dźwiękowych i komunikatów ostrzegawczych

Stacjonarna syrena alarmowa

umieszczana zazwyczaj na dachach budynków

Zastępcze środki alarmowe

- dzwony kościelne
- gongi
- buczki (parowe, elektryczne, pneumatyczne)
- sygnalizatory świetlne

Dzwon kościelny

jeden z najstarszych środków alarmowych, umieszczany na wieżach kościelnych i dzwonicach

Alarmowanie

Alarmy ogłasza się za pomocą środków alarmowych w sytuacji, gdy na danym terenie wystąpi niebezpieczeństwo.

Po ogłoszeniu alarmu należy zachować spokój, postępować zgodnie z planem ewakuacji oraz zapobiegać panice.

Warto wiedzieć

Większość zasad postępowania w razie alarmu i propozycji działań ratowniczych można znaleźć na stronach internetowych wyspecjalizowanych instytucji (np. straży pożarnej oraz wydziałów zarządzania kryzysowego jednostek samorządowych).

Zasady postępowania w razie alarmu

Po ogłoszeniu alarmu:

- przerwij wykonywane czynności,
- natychmiast włącz radio lub telewizor, aby wysłuchać komunikatów o zagrożeniu,
- zastosuj się do zarządzeń i komunikatów,
- w razie potrzeby wesprzyj działania ratunkowe,
- wyłącz wszelkie urządzenia elektryczne (najlepiej głównym wyłącznikiem prądu lub bezpiecznikami),
- odetnij dopływ gazu,
- zapakuj dokumenty, leki, odzież, żywność,
- zamknij okna i drzwi (na klucz),
- upewnij się, że sąsiedzi usłyszeli alarm,

- bezzwłocznie udaj się do najbliższego schronu lub ukrycia wskazanego przez lokalne władze.

Po odwołaniu alarmu:

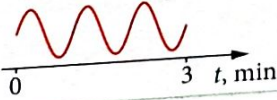

- podejmij działania wskazane przez kierujących akcją,
- ostrożnie opuść schron lub ukrycie, omijając wszelkie podejrzane przedmioty (np. pojemniki, zbiorniki lub torby), a także kałuże oraz zagłębienia terenu, w których mogą zalegać niebezpieczne substancje,
- kiedy się przemieszczasz, korzystaj z indywidualnych środków ochrony, chyba że służby zezwolą na ich nieużywanie.

Alarmy ogłasza się i odwołuje za pomocą **sygnałów dźwiękowych i komunikatów** nadawanych w środkach masowego przekazu. Zapamiętaj, co oznacza dany dźwięk bądź komunikat – ta wiedza może uratować ci zdrowie lub życie.

WAŻNE!

Nieuzasadnione wszczynanie alarmu – podobnie jak nieuzasadnione wezwanie pogotowia ratunkowego czy straży pożarnej – jest nieetyczne i grozi za nie kara.

Sygnały i komunikaty alarmowe

Rodzaj alarmu	Sygnał dźwiękowy	Komunikat w środkach masowego przekazu	Sygnał wizualny
Ogłoszenie alarmu	Dźwięk modulowany, trwający 3 min 	„Uwaga! Uwaga! Uwaga! Ogłaszam alarm ..... (przyczyna, rodzaj alarmu itp.) dla .....”. × 3	
Odwołanie alarmu	Dźwięk ciągły, trwający 3 min 	„Uwaga! Uwaga! Uwaga! Odwołuję alarm ..... (przyczyna, rodzaj alarmu itp.) dla .....”. × 3	—

PODSUMOWANIE

- Krajowy System Wykrywania Skażeń i Alarmowania (KSWSiA) służy do wykrywania zagrożeń oraz ostrzegania i alarmowania ludności o ich wystąpieniu.
- Działania KSWSiA polegają na:
  - uzyskiwaniu informacji o zbliżaniu się lub stwierdzeniu na określonym terenie niebezpieczeństwa dla zdrowia i życia ludzi,
  - określaniu rodzaju, miejsca, skali i skutków zagrożeń oraz oznaczaniu stref niebezpiecznych,
  - ostrzeganiu i alarmowaniu ludności o zbliżającym się niebezpieczeństwie,
  - informowaniu o zalecanych zasadach postępowania i zachowania się obywateli w sytuacji zagrożenia.
- Alarmy ogłasza się i odwołuje za pomocą sygnałów dźwiękowych i komunikatów nadawanych w środkach masowego przekazu.
- Po ogłoszeniu komunikatu ostrzegawczego lub alarmu należy zachować spokój oraz stosować się do zarządzeń i komunikatów władz oraz służb publicznych. W razie potrzeby należy wspierać działania ratunkowe.
- Nieuzasadnione wszczynanie alarmu, podobnie jak nieuzasadnione wzywanie służb ratunkowych, jest nieetyczne i grozi za nie kara.

ĆWICZENIA

1. Wymień główne zadania systemu wykrywania skażeń i alarmowania.
2. Podaj zasady zachowania się po ogłoszeniu alarmu.
3. Wymień przynajmniej 3 podstawowe środki alarmowe.

PRACA W GRUPACH

Podzielcie się na 4 zespoły. Każdy zespół niech przygotuje i zaprezentuje przed klasą ulotkę lub plakat na wybrany temat, np.:

- a) działanie Krajowego Systemu Wykrywania Skażeń i Alarmowania,
- b) sposoby ostrzegania ludności o niebezpieczeństwie,
- c) postępowanie w razie ogłoszenia komunikatu o zagrożeniu skażeniami w waszej miejscowości,
- d) postępowanie w razie ogłoszenia alarmu o klęsce żywiołowej (np. huraganie lub powodzi) w waszej miejscowości.